

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 339.9

DOI: 10.15587/2313-8416.2019.177533

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РЕСУРСУ БІЗНЕСУ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ**Ю. В. Серажим**

У статті розглянуто концепцію організаційно-технологічного ресурсу бізнесу, визначено циклічність трансформації інноваційного ресурсу на традиційний, проаналізовано вплив технологічного ресурсу на розвиток інноваційних елементів економічної системи та на виникнення нових її організаційних форм в умовах глобалізації світової економіки. У статті акцентується увага на динамічній трансформації форм економічних систем і закономірностей їх розвитку, демонструються їх перетворення на оптимальні інноваційно-традиційні економічні системи з домінуванням інноваційних відносин у діяльності

Ключові слова: організаційно-технологічні типи, традиційні та інноваційні ресурси, економічні системи

Copyright © 2019, Yu. Serazhym.

*This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).***1. Вступ**

У економічній літературі існують різні погляди на тенденції і закономірності розвитку економічних систем. Одні економісти вважають, що визначальною тенденцією розвитку систем є їх рух до одноманітності, до уніфікації структурних елементів економічних систем. Інші стверджують, що існування різних економічних систем взаємно їх збагачує, що зумовлює економічне зростання і виникнення якісно нової господарської системи.

На думку авторів, така суперечність поглядів відображає суперечність розвитку економічних систем, зміну і переплетення різних тенденцій в руслі глобалізації економічних процесів та взаємопроникнення національних соціокультур. Довготривалий розвиток багатьох країн підтверджує цей теоретичний висновок: загальне одержавлення змінялося приватизацією; загальне планування – відмовою від нього; централізація – децентралізацією і т.п. Чим сильнішими є коливання між такими протилежностями, тим більше труднощів у розвитку економіки країни (в тому числі і в українській економіці).

Сучасний світ характеризується наявністю найрізноманітніших економічних систем, які в той чи інший історичний період не залишалися незмінними, а постійно розвивалися. Отже, він постає як результат природного історичного розвитку суспільства. Розуміння ж цього історичного процесу окремими ученими-економістами сучасності є різним і пояснюється це використанням різних критеріїв для його характеристики.

2. Літературний огляд

У 2017 році Україна набула статусу асоціативного члена Європейського Союзу а отже співробітництво між Україною та ЄС "... повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах" [1]. Для сучасного виробництва економічно вигідною є ідея спеціалізації окремих підприємств на виробництві певного виду товарів. У провідних країнах спеціалізація виробництва добре розвинута в усіх галузях економіки. Тому сучасна наукова література приділяє особливу увагу дослідженням заходів, що розробляються з конкретними характеристиками і потребами індивідуальних пріоритетів: як відправної точки спеціалізації [2]; адаптації політики спеціалізації до різних територіальних контекстів [3]; політика спеціалізації втручання повинні бути адаптовані відповідно до конкретних сильних і слабких сторін регіональної інноваційної системи [4].

Ми дотримуємося цієї лінії мислення і пропонуємо визначення пріоритету надважливих смарт-спеціалізації користуючись комбінацією з чотирьох вимірів: (А) секторів або ціннісних ланцюгів первинного інтересу до втручання; (В) трансформаційні процеси, які будуть активовані (технологічні програми); (С) суспільні проблеми, які необхідно розв'язати; і (D) природні та/або культурні ресурси, які будуть використовуватися (наприклад, Морська екосистема, альпійська екосистема, культурна спадщина). Перетин цих вимірів визначає (набір) заходів, по

втручання політики держави. У практичному плані, оскільки взаємодія між усіма чотирма вимірами може викликати занадто обов'язкові обмеження на заходи з підтримки інновацій, які за своєю суттю вимагають певних можливостей для експериментів, ми вважаємо, що відповідні пріоритети смарт-спеціалізації потребують поєднання принаймні двох з чотирьох вимірів.

В минулий період регіональна інноваційна стратегія країн-членів ЄС традиційно складалася в основному з горизонтальних заходів індустріальної політики, яка була нейтральною в секторальному і галузевому сенсі та спрямована на поліпшення загальних рамкових умов і можливостей для інноваційного розвитку (таких, як розвинені університети і людський ресурс, захист прав інтелектуальної власності, відповідна науково-дослідницька та ІТ інфраструктура, забезпечення). У сучасних умовах наростання інноваційних змін виникає проблема прискореної організаційно-технологічної адаптації країн ЄС та України до нових умов функціонування технологічного ресурсу бізнесу.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – виявити вплив технологічного ресурсу бізнесу на розвиток інноваційних елементів економічної системи та на виникнення нових її організаційних форм.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Дати порівняльну характеристику економічним системам, що склалися у ході удосконалення продуктивних сил та виробничих відносин.
2. Виділити переваги технічної та організаційної спеціалізації у використанні ресурсного потенціалу країн в умовах глобалізації.
3. Окреслити еволюцію організаційно-економічних форм під впливом технологічних особливостей виробництва інноваційного продукту.

4. Розвиток інноваційних елементів економічної системи

У економічній літературі робляться спроби використання найрізноманітніших критеріїв для аналізу форм, тенденцій і закономірностей розвитку економічних систем, в яких простежується інша глибина дослідження економічних відносин, традицій, інновацій і контролю.

У 1906 році німецький економіст К. Бюхер на основі критерію характеру зв'язку в суспільстві між виробництвом і споживанням виокремлював такі форми економічних систем:

- замкнуте домашнє господарство, де створені блага споживаються в самому господарстві без обміну;
- міське господарство, де має місце безпосередній обмін, блага переходять з господарства, що виробляє, в споживаче;
- народне господарство, де блага на основі товарно-грошового обміну переходять через низку господарств, перш ніж надійдуть до споживання [5].

Перша система характеризується існуванням первісних сімейних груп (матріархальною і патріархальною сім'єю), кріпацтвом, рабством. Обмін тут присут-

ній як другорядне явище, матеріальні блага накопичувалися, а не продавалися. Через це відношення контролю були спрямовані на процес накопичення матеріальних благ і збереження наявних традицій.

Друга система характеризується вільною економічною діяльністю дрібних самостійних ремісників, монопольно-цеховою організацією господарства. У цій системі разом із закономірностями з'являються інноваційні утворення і відносини контролю відокремлюються в специфічні видові форми, що забезпечують вільну економічну діяльність.

Третя система є великим виробництвом із застосуванням періодично вільної найманої праці. Виникає “капіталістичне господарство”. Заміна цехової організації капіталістичною здійснюється за підтримки держави, отримує поширення термін “политеія” – державний устрій. З'являється підприємець, який спочатку займається скуповуванням готових виробів, потім забезпечує майстрів сировиною, а тоді сам стає центральною фігурою.

Дух раціоналізму охоплює всі відносини, в тому числі традиційні, інноваційні і відносини контролю. Особливістю цього періоду є не лише продуктивна трансформація і спеціалізація інноваційних й традиційних відносин та розвиток форм контролю, цільовою функцією яких було забезпечення прибутку, а й відбулося визначене одержавлення інноваційних і традиційних відносин та з'явилася нова форма контролю – державний контроль. Контроль починає діяти як зовнішня функція, розвивається зовнішній контроль, у тому числі і в системі взаємодії інноваційних і традиційних відносин.

Проти схеми К.Бюхера виступали німецькі історики Е. Меер [6] і К.-Ю. Белох [7], спираючись на докази широкого розвитку торгівлі у Давньому Римі і Греції. Вони стверджували, що наявність торгівлі в ті часи не заперечує факту, що характеризує господарство економічного типу в античних народів як замкнуте домашнє господарство, для якого був характерний традиційний замкнутий тип господарювання і відносин контролю.

Американський учений В.-В. Росту [8] поділяє історію економічних систем на п'ять стадій:

1. Традиційне суспільство (примітивна техніка, сільське господарство, влада великих землевласників, традиційні прямі відносини контролю).
 2. Перехідне суспільство (централізована держава, інноваційне і традиційне підприємництво, економічні відносини контролю, державний контроль).
 3. Стадія “зрушення” (промислова революція за допомогою інновацій та її наслідку, розвиток форм економічних відносин контролю).
 4. Стадія “зрілості” (НТР, урбанізація, оптимальне поєднання інноваційних і традиційних відносин й різноманітність форм економічних відносин контролю).
 5. Стадія “масового споживання” (визначальна роль сфери послуг і виробництва споживчих товарів, вплив зворотних економічних відносин контролю).
- Сучасна економічна думка на основі використання критерію “ступінь індустріального розвитку суспільства” виокремлює: доіндустріальне, індустріальне, постіндустріальне, неоіндустріальне (інформаційне) суспільства [9, 10]. На думку економістів, як критерії в цій

класифікації можна було б використати ступінь розвитку інноваційних відносин і форм відносин контролю. Так, доіндустріальне суспільство характеризується примітивними, але стійкими формами реалізації інноваційних і закономірних відносин і відносин контролю, тоді як постіндустріальне суспільство характеризується оптимізацією процесів динамічної трансформації і спеціалізації інноваційних й традиційних відносин та різноманітністю форм економічних відносин контролю. Інформаційне суспільство, засноване на економіці знань, ставить нові завдання з дослідження законів і закономірностей прискореної динамічної трансформації та спеціалізації інноваційних і традиційних економічних відносин й відносин контролю.

Ефективність функціонування і розвитку суб'єктів господарювання залежить від стратегії і тактики їх економічної поведінки. Одним із способів успішного виживання в конкурентному середовищі є економічна спеціалізація. Вона може бути представлена як специфічна форма трансформації і взаємодії різних традиційних та інноваційних видів економічної діяльності суб'єктів господарювання різними шляхами і способами, що визначають їх інвестиційні потоки. Ця різноманітність економічної діяльності суб'єктів господарювання досяжна за допомогою розвитку, проникнення, розширення, зміни, поширення, переплетення, виштовхування і втягування передусім їх капіталів на різних рівнях і в різних формах і сферах фінансово-господарської діяльності (виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних благ).

Коли економічна діяльність суб'єктів господарювання будується на спеціалізації господарських систем, вона завжди заснована на взаємодії традицій, інновацій та інвестицій, яка регулюється, здебільшого, дією економічних законів новаторського підприє-

мництва, оновлення, мінімізації інвестицій, спадаючої прибутковості капіталу та інновацій.

Економічна спеціалізація може бути зв'язаною і незв'язаною, у формі злиття або поглинання, але це завжди процеси проникнення, зміни, поширення, переплетення, взаємодії та розвитку економічних традицій та інновацій, визначальні інвестиційні потоки суб'єктів господарювання. При вжитті заходів зі спеціалізації суб'єкт господарювання завжди стикається з проблемою вибору варіанта спеціалізації – зв'язаною або незв'язаною, однорідною чи змішаною, традиційною чи інноваційною.

Економічною теорією і господарською практикою доведено, що компанія досягає конкурентних переваг завдяки нововведенням. Вона зможе отримати їх тільки за допомогою постійних поліпшень. Конкуренти відразу ж обійдуть будь-яку компанію, яка перестає удосконалюватися і впроваджувати інновації. Можна дійти висновку, що основну роль у забезпеченні та підтриманні конкурентоспроможності господарських систем різного рівня відіграють інноваційні процеси, а отже, інноваційні спеціалізації. Крім того, через глобалізацію світової економіки, експансію транснаціональних корпорацій, насамперед спеціалізованих у кількох видах діяльності, інноваційна складова бізнесу стає ключовим чинником виживання господарських систем.

Глибина інноваційної спеціалізації визначається ступенем новизни, що є основою інновації. Чим досконаліша інноваційна ідея, тим більшою є ступінь відмінності між традиційною та інноваційною діяльністю підприємства. Можемо класифікувати форми інноваційної спеціалізації за типами організаційно-технологічних структур, що складаються у світових економічних системах (табл. 1).

Таблиця 1

Типи організаційно-технологічної спеціалізації в інноваційній економічній системі

Типи організаційно-технологічних бізнес-структур	Переваги інноваційної спеціалізації для економічних систем
Персоніфікована (приватна)	Техніко-економічна єдність виробництв
Корпоративна (колективна)	Зв'язано-спеціалізовані корпорації
Конгломеративна (незв'язана)	Спільна система комунікацій
Кластерна	Створення наукових парків, технополісів та бізнес-інкубаторів як найбільш дієвий механізм підвищення результативності спеціалізації

Інноваційна спеціалізація успадковує всі ознаки і властивості, характерні для вибудованої на її основі інновації: ступінь новизни, сферу та рівень розробки й поширення, спрямованість тощо.

Широта інноваційної спеціалізації господарської системи означає кількість інновацій, що засвоюються нею в певний період. Практика свідчить, що існують певні критичні порогові значення міри глибини і широти інноваційної спеціалізації для кожної господарської системи, за межами яких ефективність інноваційної спеціалізації знижується. Це означає, що певна кількість видів інновацій з певною якістю змін, що вносяться, мають максимальну ефективність. Тобто певна кількість інновацій, що мають оптимальний ступінь новизни (глибини змін, що вносяться), дає максимальну віддачу від їх впровадження. Ця рівновага

для кожної господарської системи має своє значення. Проте інноваційні процеси в економіці мають бути оптимальними, для того щоб не зруйнувати господарську систему, фундаментом, підставою функціонування якої є економічні закономірності.

Усю сукупність економічних циклів розвитку суспільного виробництва можна представити як взаємодіючі економічні закономірності, інновації та інвестиції. Підґрунтям стійкості економічної системи, основою процесів відтворення є економічні закономірності. Потім у результаті науково-практичного розвитку з'являються економічні інновації, які за допомогою інвестицій поступово витісняють менш прогресивне впровадження. Із часом ця інновація стає загальноприйнятою й поширеною, тому трансформується в традиційну. Такий процес повторюється

ся циклічно. У ньому у складі інвестицій, інвестиційних вкладень разом із спеціалізацією (вкладення за собів відбувається концентровано в певний вид діяльності) беруть участь і традиційні, й інноваційні форми спеціалізації.

Найтиповішою у сучасних ринкових умовах є зв'язана традиційна спеціалізація, за якої суб'єкт господарювання поширює свої економічні інтереси на сфери діяльності, що пов'язані з основною і не мають інноваційної спрямованості. При цьому зв'язки між видами діяльності можуть бути безпосередніми і опосередкованими, яскраво вираженими і вираженими слабо, такими, що піддаються кількісним підрахункам і що не піддаються. Такі зв'язки можемо класифікувати за ступенем спадання значущості (глибини) і ступеня можливості кількісної оцінки таким чином:

– наявність спільних виробничих елементів, їх складових (сировина й матеріали, технології, виробничі потужності);

– наявність спільних кадрових елементів (навички та уміння персоналу, його здатність до навчання, тобто певні властивості людського чинника);

– наявність спільних інфраструктурних елементів (збутова мережа, постачальники і покупці, характер потреб, що задовольняються).

Спільність виробничих елементів безпосередньо пов'язує види діяльності через спільне використання сировини, матеріалів і потужності устаткування. Сировина є найбільш традиційним і поширеним елементом, що поєднує різні господарські системи. При цьому зв'язана спеціалізація виробництва може бути заснована на послідовній переробці сировини, використанні відходів виробництва, комплексній переробці сировини.

За послідовної переробки сировини має місце вертикальна інтеграція, або зв'язана вертикальна спеціалізація, коли сировина проходить послідовні стадії обробки, внаслідок чого отримують готовий продукт. Зв'язана вертикальна спеціалізація може бути прямою і зворотною, повною і частковою. Наприклад, є автомобільні компанії, інтегровані до такої міри, що на вході виробничого процесу господарської системи – матеріали, а на виході – готовий кінцевий продукт.

Використання відходів основного виробництва дає змогу підприємству раціональніше використовувати сировину і отримувати великий прибуток. Так, використання відходів і побічних продуктів виробництва є найбільш типовим для суб'єктів господарювання деревообробної промисловості, де до їх складу входять підприємства, що переробляють деревні стружки, тирсу та інші відходи оброблення деревини.

Із розвитком науки і техніки частіше застосовується форма зв'язаної спеціалізації, яка заснована на спільному використанні одного виду сировини. За комплексної переробки сировини певного виду можна отримувати найбільше корисних продуктів. Це, наприклад, продукція підприємств хімічної, нафтохімічної промисловості, а також у суб'єктів господарювання, що переробляють комплексні (поліметалічні) руди кольорових металів.

Можливість спільно використовувати технологічні процеси, устаткування також є важливою

ланкою між кількома виробництвами. Наприклад, у хімічній промисловості процес синтезу деяких речовин використовується для різних видів продукції, а в машинобудівній промисловості певні верстати застосовуються для кількох виробництв на певній стадії виробничого циклу.

Спільність виробничих елементів між видами діяльності передбачає зв'язану спеціалізацію виробництва, найбільша ефективність від якої досягається за наявності техніко-економічної єдності виробництв, що належать до системи підприємств, в умовах єдиної енергетичної й транспортної бази. Техніко-економічна єдність виробництв, що належать до системи спеціалізованого підприємства, виражається в тому, що всі ці виробництва відповідають один одному за кількістю, номенклатурою та якістю продукції, що ними випускається.

Усі виробництва зв'язаного спеціалізованого підприємства для зменшення загальних витрат повинні розміщуватися на єдиній території і мати спільну систему комунікацій (водо-, паро-, газо- й електропостачання, єдина внутрізаводська транспортна мережа тощо) і обслуговуватися спільним допоміжним господарством.

Зв'язок між кількома видами діяльності може опосередковуватися і через людський чинник. У такому випадку навички й уміння персоналу, вживані й придбані в результаті основної діяльності, можуть бути використані і в новій сфері. При цьому відбувається спеціалізація людського чинника, оскільки працівники вимушені освоювати нехай і суміжні, але незнайомі або слабо знайомі галузі знань.

Найменш яскраво вираженим і опосередкованим зв'язком між кількома сферами діяльності можуть бути інфраструктурні елементи: постачальники, споживачі та характер потреб, які задовольняються, збутові мережі.

Варто зазначити, що взаємозв'язок між кількома видами діяльності полягає в спільності відразу кількох елементів. Наприклад, за наявності спільних виробничих елементів може використовуватися і єдина збутова мережа або застосовуватися спеціалізований людський ресурс.

Найбільш продуктивною у розвитку світової економіки нині є зв'язана інноваційна спеціалізація, коли господарська система здійснює інвестування у суміжні з основною сферою діяльності галузі, основою яких є інновації. Таку стратегію розвитку вимушені періодично застосовувати всі підприємства, що ставлять за мету бути конкурентоспроможними в середньо- і довгостроковій перспективі. Тому можна дійти висновку, що інноваційна діяльність завжди породжує процеси спеціалізації у компанії. Навіть у разі вдосконалення одного і того самого товару, зазвичай, зберігається певний період часу, коли старий і новий товар виробляється паралельно, а персонал, тобто людський ресурс, освоюючи виробництво нового товару, перебуває у стані спеціалізації.

Слід зауважити, що при цьому ступінь взаємозв'язку між різними сферами діяльності – інноваційною і традиційною – сильно коливається. Відмінність інноваційної від традиційної діяльності залежить від технологій, необхідних потреб, матеріалів тощо. Наприклад, інноваційна діяльність фірми – ви-

робника телевізорів з освоєння випуску нової моделі телевізора матиме більше спільного з колишньою діяльністю, ніж інноваційна діяльність з випуску іншої побутової техніки. Важливим і необхідним чинником розвитку інноваційної спеціалізації є наявність кадрів, що володіють творчим потенціалом, і можливість придбати об'єкти інтелектуальної власності.

Варто зазначити, що саме інноваційна зв'язана спеціалізація є переважним варіантом реалізації інновацій, оскільки підприємство, по-перше, володіє необхідними ресурсами для інвестування, а, по-друге, воно знайоме з певною галуззю діяльності, має уявлення про особливості тенденцій попиту на цьому ринку товару і може прогнозувати майбутні потреби споживачів.

Таким чином, інноваційна спеціалізація корпоративного типу є важливою ланкою в циклічній взаємодії економічних традицій, інновацій та інвестицій, багато в чому визначає майбутнє конкурентоспроможності господарських систем.

Наступною формою економічної спеціалізації є конгломеративна, або незв'язана, економічна спеціалізація, за якої господарська система направляє свої економічні інтереси в галузі, що не мають ніякого ступеня спільності з колишньою діяльністю. Останнім часом світ охопила п'ята за рахунком хвиля злиття й поглинання компаній, яка часто набуває трансграничного характеру, внаслідок чого поряд зі зв'язано-спеціалізованими корпораціями утворюються незв'язно спеціалізовані об'єднання – конгломерати. Існує багато прихильників і конгломератної, і синергетичної (зв'язаної) спеціалізації, тому однозначної відповіді, яка форма краще, немає. При спеціалізації значно підвищується складність управління, внаслідок чого відбувається зростання витрат. За зв'язаної спеціалізації, за інших рівних умов, управлінські витрати значно зростають, оскільки потрібно управляти взаємозв'язаними видами діяльності, добиваючись синергетичного ефекту. Крім того, синергетична спеціалізація часто призводить до того, що компанія опиняється в єдиному економічному середовищі; нова єдина компанія стає стратегічно вразливою.

Конгломератна економічна спеціалізація також може мати дві форми: традиційну та інноваційну. За традиційної конгломератної спеціалізації господарська експансія здійснюється у непов'язані з основною діяльністю галузі, що не мають інноваційної спрямованості, для вкладення вільних засобів у прибуткові галузі для отримання додаткового прибутку. У цьому контексті вкладення засобів у власний бізнес або зв'язані галузі є утрудненим або недоцільним.

Інноваційна конгломератна економічна спеціалізація застосовується в разі вичерпання корпорацією можливості зростання в традиційній для себе діяльності і доцільності інвестування фінансових ресурсів в інноваційний напрям, не пов'язаний з поточним бізнесом. Наприклад, корпорація, бажаючи захопити перспективний бізнес, купує який-небудь об'єкт інтелектуальної власності у венчурної фірми, щоб його використати для виробництва інноваційного продукту. Звичайно, за такими ноу-хау завжди «полюють» фірми, що панують в певній галузі, і, радше, саме вони перехоплюють ініціативу. Проте захоплення конгломератом інноваційного напрямку не є винятком,

оскільки зазвичай компанії відстежують прибуткові галузі і, володіючи фінансовими ресурсами, завжди готові вступити в жорстку конкурентну боротьбу за входження у такий ринок.

Інноваційній спеціалізації економічної діяльності належить ключова роль у підтримці конкурентоспроможності господарських систем. Будь-яка інновація урізноманітнює економічну діяльність, а значить, її спеціалізацію. У цьому контексті важливим є створення наукових парків, технополісів і бізнес-інкубаторів як найбільш дієвого механізму спеціалізації структури економіки шляхом реалізації інновацій і ведення інноваційної діяльності.

Практика багатьох країн з розвинутою економікою показує, що важливу роль у нарощуванні інноваційного потенціалу країн світу відіграє кластерно-організаційно-технологічна форма. Саме кластери на міжнародному рівні, розвиваючи наукові парки, технополіси і бізнес-інкубатори, зумовлюють істотну спеціалізацію економіки, засновану на «високій якості» структурних змін. Саме у наукових парках створюються сприятливі умови для утворення і розвитку інноваційних фірм, які у разі комерційного успіху реалізації їх ідей залишають технопарк і поширюють інноваційні технології, продукцію в межах власної країни і/або за кордоном. При цьому відбувається реструктуризація регіональної економіки (де розташований технопарк) й економіки інших регіонів (за можливості використання інновації в цьому регіоні), а значить, й економіки всієї країни.

Наукові парки залучають до сфери нових технологій та інноваційного виробництва десятки підприємств і навіть цілих регіонів. Створення наукових технопарків, бізнес-інкубаторів і технополісів може використовуватися для стимулювання економічного розвитку регіонів у випадку їх відставання від інших регіонів країни.

5. Результати дослідження

За останнє п'ятиріччя ключове місце в політиках інноваційного розвитку і гуртування як окремих країн, так і всього Європейського Союзу, займає нова стратегія, яка зберігає традиційний акцент на горизонтальних заходах, але додає нову «логіку», пов'язану з так званою розумною спеціалізацією (smart specialisation). Вона фокусується на більш вертикальній, а не нейтральній логіці втручання, тому що передбачає процес виявлення та відбору привабливих сфер для втручання, технологій, підсистем, які могли б сприяти інноваційному розвитку конкретних регіонів. Для цього вони зосереджують увагу на низці наступних завдань:

- зосереджують політичну підтримку та інвестиції на ключових національних / регіональних пріоритетах, викликах та потребах щодо розвитку, який базується на знаннях.

- створюють, спираючись на сильні сторони кожної країни / регіону, конкурентні переваги та потенціал досконалості.

- підтримують технологічні та практичні інновації та спрямовані на стимулювання інвестицій приватного сектору.

- повністю залучають зацікавлених учасників та заохочують інновації та експерименти.

– приймають аргументовані рішення спираючись на ґрунтовні системи моніторингу та оцінки.

6. Висновки

1. У сучасній економічній науці можна виокремити принаймні шість основних підходів до характеристики тенденцій і закономірностей розвитку економічних систем: цивілізаційний підхід; теорії стадій економічного зростання; теорії конвергенції; формаційний підхід; історичний підхід; теорія економічної динаміки.

Аналізуючи тенденції розвитку економічних систем та їх досліджень у вітчизняній і зарубіжній науці, можна виокремити дію у сучасній економіці таких загальних закономірностей:

– безперервне удосконалення і спеціалізація економічних систем з використанням локальних раціоналізаторських форм інновацій;

– прискорення динамічної трансформації і спеціалізації економічних систем на основі інновацій проривного характеру;

– накопичення генетичного ресурсу інновацій та його глобалізація;

– прискорення динамічної трансформації й спеціалізації традиційних інноваційних та інвестиційних відносин в економічних системах.

Усі вони забезпечують стійкість, цілісність, цілеспрямованість і конкурентоспроможність економічних систем. Аналіз різних типів і форм економічних систем показав, що трансформація і спеціалізація інноваційних і традиційних відносин мають різні форми прояву, ступені реалізації й механізми забезпечення, а відносинам контролю притаманний двоїстий характер – адміністративний та економічний.

2. Створення інноваційного ресурсного потенціалу країни та їх успішний розвиток й функціонування об'єктивно зумовлює виникнення інтенсивних процесів спеціалізації структури економіки регіонів

зокрема і країни загалом на якісно новій основі інноваційного високотехнологічного зростання процесу відтворення різних видів товарів і послуг. Ці структури породжують два види спеціалізації – інноваційну, коли здійснюється виробництво інноваційних товарів та послуг, і традиційну, яка виражається в різноманітності допоміжних видів діяльності, необхідних для повноцінного їх функціонування.

Для підтримки своєї конкурентоспроможності суб'єкти господарювання повинні постійно підтримувати стійкі ефективні форми діяльності економічних систем, упроваджувати й освоювати випуск новинок, модифікацій, тобто поєднувати традиційну та інноваційну діяльність. У цьому полягає продуктивна і перспективна взаємодія процесів традиційної та інноваційної спеціалізації суб'єктів господарювання в економічних системах.

3. Результатом інноваційної діяльності на підприємстві є освоєння виробництва нового і/або модернізованого продукту, впровадження нової технології, методів управління, збуту продукції, використання ресурсів. Адже і результатом спеціалізації є освоєння нових видів діяльності, яке, своєю чергою, обов'язково зажадає й удосконалення системи управління, і застосування нових методів маркетингу й розподілу ресурсів. Взаємодія між інноваційною і традиційною діяльністю найбільш вдало опосередковується через систему кластерних організаційно-технологічних зв'язків.

Практика багатьох країн з розвинутою економікою показує, що важливу роль у нарощуванні інноваційного потенціалу країн світу відіграє кластерна організаційно-технологічна форма. Саме з її допомогою на міжнародному рівні розвиваються наукові парки, технополіси і бізнес-інкубатори, які зумовлюють істотну спеціалізацію економіки, засновану на «високій якості» структурних змін.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (2015). Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
2. Mieszkowski, K., Gómez Prieto, J., Nauwelaers, C.; Gianelle, C., Kyriakou, D., Cohen, C., Przeor, M. (Eds.) (2016). From priorities to projects: Selection criteria and selection process. Implementing Smart Specialisation Strategies. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 60–77
3. Borrás, S., Edquist, C. (2013). The choice of innovation policy instruments. *Technological Forecasting and Social Change*, 80 (8), 1513–1522. doi: <http://doi.org/10.1016/j.techfore.2013.03.002>
4. Asheim, B. T., Smith, H. L., Oughton, C. (2011). *Regional Innovation Systems: Theory, Empirics and Policy*. *Regional Studies*, 45 (7), 875–891. doi: <http://doi.org/10.1080/00343404.2011.596701>
5. Бюхер, К. (1907). *Возникновение народного хозяйства*. Санкт-Петербург: Типография Н. Н. Клобукова, 200.
6. Гэлбрейт, Дж. К. (2018). *Новое индустриальное общество*. Москва: Олимп-Бизнес, 404.
7. Мейер, Э. (1923). *Работство в древности*. Петроград: Прибой, 56.
8. Росток, У. У. (1961). *Стадии экономического роста. Некоммунистический манифест* (1960). Нью-Йорк: Издательство Фредерик А. Прегер, 242.
9. Beloch, K. J.; Boyd, K. (Ed.) (1999). *Encyclopedia of historical and historical writing*. Vol. 1. Taylor & Francis, 1562.
10. Raymond, A. (1962). *Dix-huitième siècle industrielle*. Gallimard, 378.

Received date 07.08.2019

Accepted date 26.08.2019

Published date 31.10.2019

Серажим Юліан Віталійович, кандидат економічних наук, кафедра банківської справи, Київський національний торговельно-економічний університет, вул. Кіото 19, м. Київ, Україна, 02156

E-mail: julian.serazhym@gmail.com